

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

De Officio Archidiaconi. Titvlvs XXIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62915)

niunt, permittere debeas celebrare divina. [2 & infra.] Respondemus, quod nisi legitime tibi constiterit, sive per literas, sive per testes, de illorum ordinatione canonica, qui penitus sunt ignoti, non debes ipsos permittere in a tuis plebibus celebrare: sed si forsitan eorum aliqui secretò ex devotione celebrare voluerint, poteris sustinere.

[1 Discretio postulavit per sedem Apost. edoceri.]
 [2 Cum plerique eorum de quorum canonica ordinatione non constat, statim ut veniunt, presunt non experta licentia celebrare. Nos autem tuam in Domino sollicitudinem commendantes super primo articulo. f. r.]

CAP. IV.

Inferiores prelati sine diacesanorum consensu, in ecclesiis suis peregrinis non possunt instituire.

Honorius III. Regis. Episcopo.

TE nobis proponente didicimus, quod quidam prelati ecclesiarum tuarum jurisdictionis, in ecclesiis sibi commissis sine conscientia tua clericos de alienis Episcopatus c instituire non verentur. Attendentes igitur id eis nulla ratione licere, cum sit honestati contrarium d, & a sanctorum Patrum institutionibus alienum: [1 & infra.] Inquisitioni tue taliter respondemus, quod tibi licet eos exinde removere, nisi aliquos ex dispensatione in eisdem ecclesiis duxeris dimitteudos.

[1 Ad exemplar se. re. Alex. P. P. p. n. auct. Apost. tibi indulgemus, ut si qui clerici de alienis Episcopatus in ecclesiis tuis jurisdictionis sine conscientia & assensu tuo sunt, vel fuerunt in posterum instituti.]

DE OFFICIO ARCHIDIAconi.

TITVLVS XXIII. CAP. I.

Ponit qua spectant ad officium Archidiaconi. Ex libro Romani ordinis.

VT Archidiaconus e post Episcopum sciat se vicarium esse ejus in omnibus, & omnem curam in clero (tam in urbe positorem, quam eorum, qui per parochias habitare noscuntur) ad se pertinere, sive de eorum conversatione, sive honore f & restauratione ecclesiarum, sive doctrina ecclesiasticorum, vel ceterarum rerum studio: & delinquentium rationem coram Deo redditurus est. Et ut de tertio in tertium annum, si Episcopus non potest, parochiam universam circummeat, & cuncta, quae emendatione indigent, ad vicem sui Episcopi corrigat & emendet.

CAP. II.

Non summat, sed ponit quadam qua spectant ad officium Archidiaconi.

Ex concilio Toletano.

Officium g verò Archidiaconi est Evangelium quando voluerit legere, vel alicui de Diaconis praecipere: & quando Episcopus missam canit, ad iussionem illius induant se levitae vestimentis sacris: qualiter cum Pontifice ad missam h procedant: [1 & 7.] Omne ecclesiasticum officium providendo, lectiones aut responsoria in matrice ecclesia dare debet, & auscultare, in tantum ut nullus Evangelium, aut Epistolam, responsoria, vel quamlibet in ecclesia lectionem legat & canter, donec auscultetur ab ipso. Acolythus i quoque ipse

a Deest dictio, in. b alias, scientia, id est, facultate aut licentia. c alias, parvulus. d vide leg. quod vulgo. ff. de statu hom. & l. si cum dies. 5. de compromisso. ff. de arbit. e Cap. 2. eodem tit. in 1. compilatione. f alias, mere. g Cap. 3. eodem tit. in 2. compilatione. h Vi verbi gratia bini honeste & demisso vultu. i Qui ordo sit Acolythorum in ecclesia tradit Magister Sentent. libr. 4. dist. 24. §. quarto loco.

ordinet, quis eorum candelabra, quis thuribulum deferre, quisve minorum in ecclesia aliqua officia agere debeat.

[1 Omnem, quoniam seu causam vel iustitiam Presbytericum vel Diaconorum vel Subdiaconorum ipse debeat deliberatè ordinare. Ideo verò strenuus, providus, cautus, vicem sui Episcopi agens totius Episcopatus curam habeat, &c.]

CAP. III.

Custodia vasorum ecclesie spectat ad Archidiaconum. Gregorius III. Archidiacono Salernitano a.

EA quae contra: & infra. Scire verò te volumus, quod à te districtè quaesitum sumus, quia vel propria ecclesia, vel ea quae de diversis ecclesiis similia sunt collecta, non sub omni sollicitudine & fide servantur. Quod si quid ex eis, vel negligentia, vel cuiusquam fraude deperit, tu hoc reatu astringeris, qui per Archidiaconatus ordinem custodie ejusdem ecclesiae arctius deputaris.

CAP. IV.

Archidiaconus sine mandato Episcopi, non committit curam animarum, id est, non habet institutionem auctoritatisabilem. Alexander III. Elen. Archidiacono.

Vm satis b sit absurdum: [1 & infra.] Quoniam igitur obtentu alicuius consuetudinis, non debes contra sanctorum Patrum constitutiones venire, & quod ad tuum non spectat officium vindicare. Mandamus ut nemini sine licentia & mandato Episcopi curam praesumas committere animarum.

[1 Et a sanctorum Patrum institutionibus alienum, ut Archidiaconus auct. propria debeat cuilibet ecclesiarum curam committere, agra nemis serimus, quod tu sine mandato Episcopi tuam curam animarum committis.]

CAP. V.

Archidiaconus de iure communi non potest excommunicare. And. de Barc.

Adem Vigoriensi Episcopo p. c. causa qua.

Archidiacono e non videtur de ecclesiastica institutione licere (nisi auctoritas Episcoporum accesserit) in aliquos sententiam promulgare.

CAP. VI.

Archidiaconus semel in anno (nisi necessitas exigat plus) visitat suam provinciam, id est, parochiam.

Idem Episcopo Conventum. & Abbati Cestrensi.

Mandamus d quatenus prohibeatis Cestrensi Archidiacono, ne ad ecclesias sui Archidiaconatus visitandas, nisi semel in anno accedat. Nisi forte talis causa emerferit, propter quam ipsum oporteat praefatas ecclesias saepius visitare.

CAP. VII.

Dicit primò quod sit officium Archidiaconi: & in quo per illud relevetur Episcopus. Et secundò dicit Decanos rurales per Episcopum & Archidiaconum eligendos & amovendos, si illum vicei communitè gerant.

Innocentius III.

Ad hæc nos e dicimus f. & infra. Sanè consuluit nos

a Gregorius epistol. 10. libr. 1. Registri & cap. 1. eod. tit. in 1. compilatione. Alias, Salernitano Archiepisc. alter, Archidiacono, aliter, Diacono Salernitano. in alius Episc. al. Archidiacon. Salernitano. Continus. vide lib. 2. epistol. 16. registri, ex qua est apud Gratianum, dist. 74. canon. 8. & lib. 1. epistol. 19. vide dist. 74. can. 2. b Cap. 4. eod. tit. in 1. compilatione. & post concil. Lateranens. sub Alexandro III. part. 26. cap. 2. c al. Archidiaconi cap. 3. eod. tit. in prima compilatione. & habetur post concil. Lateranens. sub Alexandro III. part. 26. cap. 4. d Habetur post concil. Lateranens. sub Alexandro III. part. 2. cap. 11. vide concil. Trident. supr. cit. eod. cap. 1. eod. tit. in 4. compilatione. f in antiquo legitur ad hæc nos Dominus. al. docuimus.

tur fraternitatis devotio, quid ad officium Archidiaconi debeat pertinere, & in quibus per ipsum cura episcopalis sollicitudinis debeat relevari: & nos prout possumus respondemus. Archidiaconus (secundum statuta B. Iudor) imperat Subdiaconis & levitis: parociarum sollicitudo & eorum ordinatio ad ipsum pertinet: & audire debet a jurgia singulorum: Archipresbyteri, qui a pluribus Decani nuncupantur, ejus jurisdictioni se noverint subiacere. Secundum vero Romani ordinis constitutionem major post Episcopum, & ipsius Episcopi vicarius reperitur: omnem sollicitudinem & curam, tam in clericis, quam in ecclesiis eorum (prout melius secundum Deum potest) impendendo, cum super his sit redditurus rationem in districti examinis judicio. Item in epistola B. Clementis Papae p. n. oculus Episcopi Archidiaconus appellatur, ut loco Episcopi per Episcopatum prospiciens, quae corrigenda viderit, corrigat & emendet: nisi adeo fuerint ardua negotia, quae absque maioris sui praesentia nequeant terminari. In quadam vero nostra constitutione jam alia vice nos meminimus expressisse, quod institutio corporalis, tam super beneficiis, quam etiam dignitatibus ad ipsum debeat pertinere, examinatio etiam clericorum fuerit ad sacros ordines promovendi: & hoc idem in collationibus beneficiorum credimus observandum, ut qui beneficiis ecclesiasticis praeficiendi fuerint, a suo prius amineatur Archidiacono, & per ipsum postmodum Episcopo praesententur.

Subsequenter postea quaesivisti, utrum decani rurales, qui pro tempore statuuntur, ad mandatum tuum solum, vel Archidiaconi, vel etiam utriusque institui debeant vel destitui, si fuerint amovendi. Ad hoc breviter respondemus, quod cum ab omnibus, quod omnes tangit, approbati debeat, & commune eorum decanus officium exerceat, communiter est eligendus, vel etiam amovendus.

CAP. VIII.

Archidiaconus non dat commendatitias ad ordines, Idem.

Significasti b. & infra. Ineridicas Archidiacono tuo ne sine conscientia tua & auctoritate literas tuas promovendis concedat. Et etsi etiam districte e prohibeas, ne ad ordines audeant conolari. Qui si contra prohibitionem tuam venire praesumpserint, executionem a eis ordinum susceptorum totaliter ineridicas.

CAP. IX.

Archidiaconus examinat & praesentat ordinandos, & ponit praesentat in sede.

Idem Mediolanen. Archiepiscopo.

VT nostrum: e [& infra.] Nec fuit f. sufficienter probatum, quod cancellarius ex officio suo exerceat spiritualia memorata, cum ea potius de jure communi ad Archidiaconi spectent officium: representare g. videlicet ordinandos Episcopo, & illos examinare, ponere Abbatibus & Abbatissis in sede.

CAP. X.

Archidiaconi in monasteriis jurisdictionem non habent, nisi quantum tribuit eis generalis vel specialis consuetudo.

*Honorius III. Abbati Aramnen. Trecen. die-
cesis, & Archidiacono & Decano S.
Stephani Trecen.*

a Non tamen judicant Archidiaconi causas matrimonii & circumscriptionum. Trident. Sess. 24. de reformatione. c. 20. §. ad haec. nec causas commendatitias. Idem conc. Trident. c. 22. b Cap. 7. eod. tit. in §. compil. c. al. discreti. d In vestitu ita: Executionem etiam in vestitu. e Praesentat de cultu Dei judicium. & c. de reformatione. cap. 3. d Archiepiscopi. e Burd. l. 3. c. 30. lvo part. 6. cap. 20. & c. 7. eod. tit. in 1. compil. Isidor. in epist. ad Leudefredum Episcopum Cordubensem & Grat. dist. 27. can. 1.

Dilecto filio: & infra. Ad petitionem Archidiaconi Senon. conquerentis, quod Abbas & conventus monasterii sancti Petri Senonen. procuracionem a annuatim, & quadam alia, ratione sui Archidiaconatus ad ipsum spectantia, exhiberi sibi contra justitiam denegabant: Abbati sancti Crispini & collegis ejus dedimus in mandatis, ut audirent causam, & sine debito terminarent. Coram quibus petiit praedictus Archidiaconus ut b. cum monasterium intra metas sui Archidiaconatus sit situm, Abbas & monachi sibi obedirent in his, quae pertinent ad jurisdictionem, correctionem, & visitationem, ad jus (ut dicebat) archidiaconale spectantes, videlicet ut coram se conquerentibus responderent, citati etiam venirent ad ejus praesentiam: & ejus mandata e. honesta & sancta secundum Deum, de correctione excessuum, & aliis, quae Archidiaconi solent & possunt rationabiliter injungere, audiri, & (salva sua regula, & Abbatis sui debita obedientia) servari. Petiit insuper ne de cetero facerent aliquos de Senonen. & ballivia, eo praetermissa, coram officiali Senonen. Archiepiscopi conveniri, adferens illos prius debere conveniri sub ipso, quam coram officiali praedicto: specialibus ipsius Archiepiscopi & hominum, ac familiae suae causis duntaxat exceptis: [1 & infra.] Ideoque discesser. v. manda. quare, per majores ecclesiae Senonen. canonicos, qui habere debent de hujusmodi consuetudine notitiam plenioram, super his sollicitè veritatem inquiratis: & nisi vobis constiterit praefatum Archidiacon. vel praedecessores ipsius de pacifica se obstanta consuetudine jurisdictionem aliquam in ipso monasterio, vel in hujusmodi Abbatibus hactenus habuisse, praefatum monasterium ab ejus impetitione penitus absolvas, perpetuum super hoc ipsi Archidiacon. silentium imponentes. Si vero de praemissis constiterit per eosdem, eandem jurisdictionem duntaxat adjudicantes eidem in monasterio praedicto, quam ipsum vel praedecessores suos in monasterio ipso, vel in eisdem Abbatibus habuisse constiterit: super aliis perpetuum silentium imponatis.

[1 Lite ergo super praemissa coram praefatis iudicibus legitime contestata, & audiri ab eisdem hinc inde propositis, eadem iudices de utriusque partis assensu causam ad examen Apostolicum remiserunt. Ipsi ergo Alber. & Archidiacon. in nostra praesentia constituti, nos attendentes eorum consuetudines esse super Archidiaconorum jurisdictione diversas, cum in hoc casu vestiremus consuetudinem, qua in Abbati Senonen. ordinis praefati monasterii utitur Archidiacon. Senonen. finalem nequimus habere in hujusmodi questione processum. Volentes autem ut eidem quaestioni debitus imponatur, causam ipsam vobis de ipsius Abbatis & procuratoris assensu duximus committendam.]

DE OFFICIO ARCHIPRESBYTERI.

TITVLVS XXIV.

CAP. I.

Archipresbyter civitatis subest Archidiacono: & principaliter praesert Presbyteris, & Presbyteralibus officiis.

Ex concilio Toletano.

VT Archipresbyter e. sciat se subesse Archidiacono, & ejus praecipitis, sicut sui Episcopi obe-

a Est autem procuratio, necessarium sumptuum exhibitio, quae debetur praelati decessoribus suis subditis visitantibus. b Idem. c Quid in visitatione praeslare debeant praelati, et ad id concil. Trident. Sess. 24. de reformatione. cap. 3. d Archiepiscopi. e Burd. l. 3. c. 30. lvo part. 6. cap. 20. & c. 7. eod. tit. in 1. compil. Isidor. in epist. ad Leudefredum Episcopum Cordubensem & Grat. dist. 27. can. 1.